

Christianias betydning for kriminaliteten og kriminalpolitikken i Danmark

Af universitetslektor FLEMMING BALVIG, København

„Den stedfundne bevisførelse har peget i retning af, at Christiania i den forløbne tid har udviklet samlivsformer, hvorunder også socialt, psykisk og fysisk vanskeligt stillede personer har kunnet udfolde sig og udvikle sig i positiv retning på en måde, der ikke har været dem mulig på egen hånd eller under hidtil anvendte behandlingsformer.“

Udskrift af Østre Landsrets dombog, dom i Christianiasagen afsagt den 10. februar 1977.

Da man for tyve år siden begyndte at ane, at de økonomiske konjunkturer ville gå opad, at man kunne få bugt med arbejdsløsheden, at reallønnen ville stige, bredte der sig også en vis optimisme indenfor det kriminalpolitiske område. Kriminaliteten var på det tidspunkt faldende, og man forudså, at man i løbet af de kommende år kunne få hold på kriminalitetsproblemerne.

Det gik anderledes. Kriminaliteten steg. Den steg så kraftigt, at man ved 70'ernes begyndelse var nået op på et niveau, der oversteg, hvad man tidligere havde registreret i dette århundrede.

Da man tyve år senere — i midten af 70'erne — for alvor kunne se konjunkturerne vende og den fulde beskæftigelse smuldre, forventede de fleste at se denne situation afspejle sig i en væsentlig kriminalitetsstigning.

Men under lavkonjunkturrens *første år* skete det omvendte¹⁾. Kriminaliteten, især tyverierne, faldt væsentligt i Danmark²⁾.

Der er i hvert fald tre ting at lære af denne udvikling. For det første udvikler kriminaliteten sig langt fra altid på den mest indlysende og forventede måde. Kriminaliteten følger ikke common-sense betragtninger og forventninger.

For det andet er kriminalitetens niveau og udvikling ikke altid et udtryk for et samfunds eller en tidsperiodes 'godhed'. Man skal ikke vælge samfund ud fra læsning af kriminalstatistikker.

1) Hvorvidt dette fald vil fortsætte er tvivlsomt, se nærmere 2) samt kriminalstatistikken vedrørende 1977.

2) Flemming Balvig: „Bidrag til belysning af tyveriernes udbredelse og udvikling i Danmark, 1970—75“, Det Kriminalpræventive Råd, februar 1977.

Kriminalitet kan være en omkostning i et samfund, hvis struktur og udvikling man i øvrigt finder god og ønskværdig, og omvendt kan det komme til at koste så meget i det almindelige samfundsliv at holde kriminaliteten nede, så det ikke findes ønskværdigt.

Det tredje man kan lære, kan ikke direkte ses af udviklingstendenserne. Det træder først frem, når vi forsøger at besvare, *hvorfor* kriminaliteten har udviklet sig på den måde, som tilfældet er. Ganske kort skal jeg ridse nogle grundlæggende påstande op, der dels er i stand til at „forklare“ væsentlige dele af kriminalitetsudviklingen, dels er væsentlige for forståelsen af nogle af de ting, der er sket på Christiania. Hovedpunkterne er følgende:

A. I en vis forstand er kriminalitet normalt. Næsten alle børn laver noget, der i princippet er kriminelt: tyverier fra forældrene, tyverier fra skolen, smuglerier, tyverier af askebægre o. lign. fra restauranter, butikstyverier af slik.

B. I denne normalitet ligger ikke blot, at de fleste begår et eller andet, men også at der ikke er særlige forskelle mellem børn fra forskellige statuslag. Det er et generelt ungdomsproblem og ikke et specielt klasseproblem. Det er et led i løsrivelsen fra forældreafhængigheden, selvstændiggørelsen, og faktisk et forsøg på at definere og tilnærme sig voksenrollen. Det er særlig udpræget blandt drenge, fordi disse herudover må slås med at definere og erhverve sig den traditionelle maskuline rolle, som i særlig grad lægger vægt på selvstændighed, mod etc., og det er særligt udpræget i byerne, hvor mulighederne for kriminalitet er større.

C. Frem mod 20-års alderen aftager disse problemer og de udslag, de giver sig. Men de aftager ikke lige meget for alle. De aftager først og fremmest blandt børn og unge, der fortsætter i skolen, som har forældre med en højere skoleuddannelse, forældre med en høj indtægt. Indenfor den gruppe, der går ud efter skolepligtens ophør, og hvis forældre har kort skoleuddannelse og lav indkomst, sker der det samme i al almindelighed, men relativt hyppigere findes der her unge, der fortsætter: hvor ungdomsproblemerne udvikler sig til kriminalitetsproblemer. Deres kriminalitet bliver hyppigere, alvorligere og præget af forhold som indbrud og brugstyverier, der især er de forhold, der spiller en rolle m. h. t. de retlige afgørelser vedrørende overtrædelser af straffeloven. Der kan fremhæves to forhold af betydning for denne 'selektion': *ressourcer* i form af penge, bolig, arbejde m. v. og *anormalisering eller stigmatisering*. Det er en gruppe, der som ungdomsårene går i stigende grad oplever sig selv som udstødt og afvigende i forhold til andre unge. Det er dem, der ikke får

del i de høje karakterer og lærernes beundring eller senere i det vellønnede arbejde, det spændende arbejde og arbejdsgivernes beundring

Det der i begyndelsen af teenageårene var et alment problem, er blevet til et kriminalitetsproblem i slutningen af teenageårene blandt en gruppe af unge mænd i byerne med lav social status, kort uddannelse og lav indkomst. Det er nu blevet til et klart og synligt status- eller klasseproblem.

Denne „teori“, som formuleret i punkterne A—C, er ikke i overensstemmelse med nogen af de forestillinger, der ses afledt af undersøgelser af unges faktisk begåede kriminalitet. I disse forestillinger gøres det gældende at de fleste begår kriminalitet, og der er en glidende og jævn overgang i, hvor meget kriminalitet der begås, og at der ikke er videre forskelle mellem kriminaliteten blandt unge med lav og høj socio-økonomisk status. Når det imidlertid drejer sig om forhold som indbrud og biltyveri, viser undersøgelserne af faktisk begået kriminalitet, at det kun er en lille del af f. eks. mænd i 20-års alderen, der nogensinde har begået disse lovovertrædelser. Fordelingen synes også meget ujævn, sådan forstået, at den store gruppe enten ikke begår disse forhold eller kun begår dem én eller nogle få gange, medens en lille gruppe tegner sig for den store del af alle de indbrud og biltyverier, der overhovedet begås. Se f. eks. Leif G. W. Persson: „Inbrottstjuvar i Stockholm — en studie av individuell brottsbelastning, samhällelig brottsnivå och brottsutveckling“, Stockholms Universitet, Stockholm 1976 (stencil), og D. J. West og D. P. Farrington: „The Delinquent Way of Life“, Heinemann, London 1977. Begge disse undersøgelser tyder også på, at denne lille meget aktive del af unge især rekrutteres fra de laveste sociale lag. I undersøgelser af skjult kriminalitet (se for Danmarks vedkommende Vagn Greve: „Kriminalitet som normalitet“, Juristforbundets Forlag, 1972, og for Norge Per Stangeland og Ragnar Hauge: „Nyanser i grått“, Universitetsforlaget, Oslo, 1974) er kortlægningen og analysen af, *hvor mange gange* de undersøgte unge har begået de enkelte forhold, ikke særlig fyldestgørende. Med hensyn til det generelle aktivitetsniveau viser begge undersøgelser, at jo lavere social status, jo flere forskellige lovovertrædelser har de enkelte unge begået. For en delvis verifikation af fremstillingen her (A—C) på dansk materiale, se Mogens Nord Larsen: „Tabere i skolen — 7 år efter“, Socialforskningsinstituttet, København, 1977.

Indenfor denne — ganske lille — gruppe begås en stor del af den kriminalitet, som vi hvert år kan finde optalt i kriminalstatistikken, og når kriminaliteten ændrer sig er det derfor særlig væsentligt at se på, om der er sket ændringer i denne gruppes kriminalitetsmønster og de sociale omstændigheder denne gruppe lever under. I det følgende betegnes den som RISIKOGRUPPEN.

DE KRIMINALITETSTRUEDE I DANMARK

Kriminalitetssituationen i 60'erne

Der skete det i 60'erne, at flere og flere gik længere i skole, at flere fik en erhvervsmæssig uddannelse, og at flere ikke blot fik beskæftigelsesmulighed men også flere muligheder at vælge imellem. Men netop unge ufaglærte mænd med kortest mulig skoleuddannelse fik ikke — nærmest pr. definition — del i denne udvikling, og de må have oplevet, at samfundet løb fra dem, at de blev mere og mere unormale og afvigende, at de var en rest-gruppe. Deres økonomi — ressourcerne — udviklede sig heller ikke på en måde, der for dem gjorde det selvfølgeligt at skaffe sig en række af de ting, der blev selvfølgelige for andre: biler, fjernsyn o.s.v. Og nogle tabte ikke blot relativt, men også absolut. Der var bogstavelig talt tale om et fattigdomsproblem — vanskeligheder med økonomisk at klare elementære ting som mad, beklædning og især bolig. RISIKOGRUPPEN blev altså i 60'erne anormaliseret og ressourcemæssigt svækket, og dette ser ud til at have givet sig udslag i en stigende kriminalitet netop indenfor denne gruppe, især i form af indbrud og biltyverier.

To andre hovedforklaringer er fremført vedrørende kriminalitetsudviklingen i Danmark i 60'erne. Dels menes en stigende udbredelse af tyveriforsikringer at have medført en øget anmeldelsestilbøjelighed, og dels henvises til det øgede fristelsespres grundet den materielle vækst.

Medens den øgede anmeldelsestilbøjelighed nok kan forklare en stigning i forhold som simple tyverier, kan den ikke forklare en stigning i antal indbrud i virksomheder — et område som ikke blev mere gennemforsikret i 60'erne, og hvor anmeldelsestilbøjeligheden hele tiden må formodes at have været høj. Der blev heller ikke i denne periode flere virksomheder at begå indbrud i. Alligevel var indbrud i virksomheder blandt de registrerede tyverier, der steg mest i perioden. De forhold, som formodes at være kommet til i 60'erne på grund af forsikringer, må samtidig formodes at være forhold, som politiet stort set ikke er i stand til at opklare, fordi det drejer sig om mere bagatel-mæssige tyverier. På de områder, hvor forsikringerne har spillet en rolle, må man følgelig forvente en faldende opklaringsprocent. Dette har været tilfældet for simple tyverier og f. eks. indbrud i beboelser, men ikke for indbrud i virksomheder. Her har opklaringsprocenten holdt sig ret konstant.

For biltyveriernes vedkommende kan øget anmeldelsestilbøjelighed på grund af øget forsikringsmæssig dækning heller ikke med rimelighed forklare stigningen. Dels dækkes biltyverier ikke over de almindelige privatforsikringer, men over kaskoforsikringen, og dels må man også her formode, at anmeldelsestilbøjeligheden generelt er høj, uanset om bilen er forsikret eller ej. Det øgede fristelsespres som

forklaring er mere sandsynlig, men i slutningen af 60'erne er stigningen i biltyverier stærkere end stigningen i bilparkens størrelse. Ved siden af indbrud i virksomheder er biltyverier det andet område indenfor tyverierne, hvor opklaringsprocenten holder sig ret konstant i perioden.

Hvem der har begået de nævnte indbrud (i virksomheder) og biltyverierne, kan ikke ses af kriminalstatistikken, men da disse forhold kvantitativt spiller en stor rolle for de afgørelser vedrørende straffeloven (tiltalefrafald og domfældelser), der overhovedet foretages, og for de personer, der idømmes frihedsstraf, kan det være vejledende at se på disse opgørelser.

Fra 1960—1970 kan man iagttage et stigende gennemsnitligt antal forhold pr. afgørelse. Dette *kan* betyde, at kriminalitetsintensiteten blandt straffede har været stigende i perioden. Blandt de domfældte til fængsel er der desuden en stigende andel (og også en stigning i det absolutte antal) med kort skoleuddannelse og beskæftigelse som ufaglært arbejder/arbejdsløs, til trods for at der både relativt og absolut blev færre af disse i samfundet som helhed. Især funktionærgruppen tiltog absolut og relativt stærkt i samfundet, men blandt de til fængsel dømte var der et aftagende antal og andel af funktionærer.

Omvendt ser den traditionelle kriminalitet ud til at have været aftagende for den gruppe, der ressource- og tryghedsmæssigt 'fulgte med' eller 'steg opad' i 60'erne, f. eks. unge af ufaglærte og kort uddannede forældre, som fik en længere skoleuddannelse og arbejde som funktionær, selvstændig eller faglært arbejder.

Kriminalitetsfaldet i midten af 70'erne

Faldet synes at kunne forklares ved en aftagende kriminalitet i RISIKOGRUPPEN: blandt unge mænd, der tidligere har været i konflikt med loven. Tilbagefaldet til ny kriminalitet var i 1975 og 1976 ikke så stort i denne gruppe, som det var i begyndelsen af 70'erne og i 60'erne. Igen er det formentlig et spørgsmål om ressourcer og normalisering. I midten af 70'erne var samfundet og de øvrige ikke løbet fra denne gruppe, men tværtimod løbet tilbage til den. Det er jo det, der ligger i den høje arbejdsløshed. Det der for RISIKOGRUPPEN i de foregående år var *deres* særlige og unormale problem — at finde beskæftigelse — blev *normaliseret* i midten af 70'erne. Og ressourcemæssigt er denne oplevede normalisering blevet bakket op af, at bl. a. prøveløsladte i stigende omfang fik arbejdsløshedsunderstøttelse. D.v.s. at deres økonomi i denne periode hverken var bedre eller dårligere end mange andres. Tidligere, under højkonjunkturen, var de næsten udelukkende henvist til de sociale myndigheder, og de penge de kunne få derfra udgjorde ned til en trediedel af det beløb, de nu kunne få i arbejdsløshedsunderstøttelse.

Også i midten af 70'erne tyder de foreliggende undersøgelser på, at der *kan* være tale om en modgående bevægelse, en øget kriminalitet hos den gruppe, der arbejds- og ressourcemæssigt svækkedes, og som blev 'trukket nedad' i samfundet under lavkonjunktoren — såvel absolut som relativt set i forhold til deres situation og position i begyndelsen af 70'erne — f. eks. blandt lidt ældre, der var blevet arbejdsløse, og for hvem arbejdsløshedsunderstøttelsen udgør betydeligt under deres almindelige indtjening³).

Kriminalpolitikken

De kriminalpolitiske erfaringer i de forløbne 20 år kan sættes i relief af de kriminalitetsmæssige erfaringer. Disse tyder overfladisk set på, at de kriminalpolitiske midler i traditionel forstand har spillet en underordnet rolle for kriminalitetsudviklingen. Retsapparatet har haft større betydning for, hvem af de kriminelle der er blevet straffet, og hvor meget de er blevet straffet, end for selve kriminaliteten. Især har man peget på, at retsapparatets opbygning og funktionsmåde bevirker, at kriminelle fra RISIKOGRUPPEN har større sandsynlighed for at blive sigtet, tiltalt og dømt end kriminelle fra andre grupper⁴).

Samtidig er der på baggrund af undersøgelser gennemført i 60'erne og begyndelsen af 70'erne opstået den erkendelse, at det ikke hjælper at straffe eller behandle, og det hjælper muligvis især ikke overfor RISIKOGRUPPEN⁵). Undersøgelser peger i retning af, at jo mere omfattende man griber ind, jo større bliver tilbagefaldet, og at man gennem retssystemets indgriben gør RISIKOGRUPPEN mere kriminell⁶). Den autoritative forklaring på, hvorfor dette sker, findes ikke, men spørgsmålet om ressourcer og normalisering spiller nok også her en rolle. Kun få kommer ressourcemæssigt bedre ud af et fængselsforhold. Tværtimod kommer de fleste ressourcemæssigt svækket ud med en dårligere økonomi, sammenbrudte sociale relationer og dårligere beskæftigelsesmuligheder. Det er også kun få, der kommer mere 'nor-

³) Se note 2.

⁴) Mogens Moe: „Straffesystemet“, Akademisk Forlag, 2. udg., 1978.

⁵) Ole Ejnar Andersen: „Recidiv efter løsladelse fra statsfængsel i 1965“, Kriminalforsorgen, Forskningsrapport nr. 6, 1975.

⁶) For en oversigt over disse undersøgelser, se Britta Kyvsgaard: „Straffesystemets virkning. En redegørelse for undersøgelser over straffe- og behandlingsforanstaltningers effektivitet“, Kriminalistisk Institut, 1978 (stencil).

Afhandlingens hovedkonklusion er, at tilbagefaldet bliver mindre jo mindre omfattende indgrebet fra retssystemets side har været overfor den enkelte. Desuden synes foranstaltninger, der indebærer en konkret socio-økonomisk styrkelse af den enkeltes situation og position, at give et mindre tilbagefald.

male' ud. Tværtimod kommer de ud med et kriminalitetsstempel i panden, brændemærket, i højere grad end da de kom ind. Der kan ske en stigmatisering, også selv om reaktionen er behandling, for behandling *forudsætter*, at den der behandles, er unormal og afvigende — ellers var der jo ingen grund til at behandle.

Erfaringerne

Med denne simplificerede udrustning i form af erfaringerne i Danmark de sidste tyve år kan vi nærme os Christiania i 70'erne. Sommeret op består denne udrustning i:

1) erfaringerne om, at der eksisterer en RISIKOGRUPPE bestående af unge mænd, ufaglærte med kortest mulig skoleuddannelse, med lav indkomst, med stor arbejdslededsrisiko, koncentreret om de store byer — en lille gruppe, der begår en stor del af den traditionelle kriminalitet i samfundet, især indbrudstyverier og brugstyverier. Det er altså også en gruppe, der gerne tidligere har været i konflikt med retssystemet, når de er nået frem til 20-års alderen,

2) erfaringerne om, at de *ressourcer*, som denne gruppe besidder eller råder over, og deres integration — *normalisering* — er af væsentlig betydning for kriminaliteten, og endelig,

3) erfaringerne om, at den professionelle behandling (af psykologer, fængselsbetjente o.s.v. — af folk, der har det som deres erhverv at behandle — og/eller straffe — kriminelle)⁷⁾ snarere øger end mindsker RISIKOGRUPPENS kriminalitet, fordi denne behandling indebærer en stigmatisering og sjældent nogen ressourcemæssig forbedring⁸⁾.

I Christiania har der hele tiden været en særlig koncentration af dem, der her er kaldt RISIKOGRUPPEN, i forhold til den øvrige del af København. Hvor mange det drejer sig om, er vanskeligt at sige⁹⁾, og det er også underordnet for problemstillingen her. I hvert fald har der til stadighed været et antal på mindst

⁷⁾ Om forskellen mellem effekterne af „behandling“ og „straf“, se f. eks. Bjørn Holstein og Torben Jersild: „932 kriminelle stofmisbrugere — fem år senere“, Justitsministeriet, Forskningsrapport nr. 2, 1976.

⁸⁾ For en verifikation af denne hypotese, hvor faktisk begået kriminalitet holdes konstant, se D. J. West og D. P. Farrington: „The Delinquent Way of Life“, Heinemann, London 1977. Der er dog også sat spørgsmålstegn ved, om de undersøgelser, der foreligger, faktisk giver belæg for at tro, at stemping i sig selv er en særlig væsentlig kriminalitetsfaktor, se Johannes Knutsson: „Ståmpingsteori — en kritisk granskning“, Brotsförebyggande Rådet, Stockholm 1977. (Knutssons gennemgang af undersøgelser omfatter ikke Holstein og Jersild, note 7), og heller ikke West og Farrington).

⁹⁾ For perioden 1973—1976 kan det anslås, at antallet af fastboende christianitter, der tidligere har været i konflikt med myndighederne på grund af straffelovsovertrædelser, ligger mellem 125 og 275.

100, der havde og har det til fælles, at de er mænd, at de er født og opvokset i storbyen København, at de har kort skoleuddannelse, og at de — hvis de har været beskæftiget — har været beskæftiget som ufaglært arbejdskraft, og endvidere at de tidligere har været i konflikt med politiet, oftest på grund af brugstyverier og indbrud.

Flere undersøgelser af, hvordan denne RISIKOGRUPPE — de kriminalitetstruede, som man også kunne kalde dem — klarer sig, er gennemført.

DE KRIMINALITETSTRUEDE I CHRISTIANIA

Interviewundersøgelse 1974/1975

Omkring årsskiftet 1974/75 gennemførtes en interviewundersøgelse på Christiania. I alt interviewedes ca. 100 personer, hvoraf 56 havde det til fælles

— at de boede på Christiania (og på interviewtidspunktet havde boet der mindst tre måneder),

— at de tidligere i deres liv havde været på døgninstitution (børnehjem, statshospital, fængsel el. lign.) og

— at de tidligere havde været i konflikt med politiet (mindst afhøring i forbindelse med mistanke om en begået straffelovs-overtrædelse).

Det er de to sidstnævnte kriterier, der berettiger betegnelsen 'kriminalitetstruede' for de interviewede. Det er — unge — mennesker, der befinder sig under en betydelig risiko for påny at blive registreret for strafbare forhold.

Interviewene blev foretaget af social-pædagogstuderende som led i deres praktikuddannelse. Flere af disse boede i perioder på Christiania.

De interviewede havde gennemsnitligt boet på Christiania 4—5 måneder, $\frac{3}{4}$ var af dansk nationalitet (resten skandinaver), den typiske konflikt med politiet havde drejet sig om brugstyverier, knapt hver femte havde haft (eller havde stadig, da de blev interviewet) problemer med hårde stoffer (flertallet brugte af og til hash, hvilket de også havde gjort inden de flyttede ind på Christiania), hver femte var ved interviewtidspunktet under enten børne- og ungdomsværnet eller kriminalforsorgen (betinget dømte eller prøveløsladte), den mest dominerende „sanktion“, de interviewede havde været udsat for, var tiltalefrafald eller betinget dom (begge med forskellige vilkår).

De interviewede er — som det fremgår — selektivt udvalgt ud fra de tre nævnte kriterier. Det betyder, at gruppen ikke er repræsentativ for christianitter som helhed. Vi har endvidere ikke grundlag for at vurdere, om gruppen er repræsentativ for de christianitter, der opfylder de tre kriterier. Det er vort indtryk,

at udlændinge samt helt unge er underrepræsenterede. Disse forbehold betyder, at materialet ikke har den store interesse på det beskrivende plan. Det væsentlige er derimod de *sammenhænge*, der er indenfor materialet — dels de enkelte livsforløb og dels forskelle mellem grupper indenfor de 56 personer.

Godt halvdelen af de interviewede havde ifølge eget udsagn begået en eller flere straffelovsovertrædelser de sidste tre måneder, *inden* de søgte til Christiania.

Af den lille halvdel, der *ikke* efter eget udsagn havde begået straffelovsovertrædelser de sidste 3 måneder før indflytningen på Christiania, var der to, der under opholdet på Christiania havde begået straffelovsovertrædelser (den ene brugstyveri, den anden hæleri).

Af den halvdel, der havde begået straffelovsovertrædelser de sidste tre måneder før Christiania, var det knapt halvdelen, der intet havde begået, fra de flyttede ind på Christiania til interviewtidspunktet, medens den anden halvdel også under opholdet på Christiania havde begået nye straffelovsovertrædelser. For *samtlig*e i den sidste gruppe gælder det, at de i de første 3 måneder af Christiania-opholdet havde begået *færre* forhold end i de sidste 3 måneder forud. For flertallet af denne gruppe gælder det desuden, at den begåede kriminalitet ligger inden for de første 1—2 måneder af Christiania-opholdet, medens kun få er fortsat herudover.

De personer, der er interviewet, har boet på Christiania i meget forskellige tidsrum. Der er derfor foretaget individuelle sammenligninger, hvor vi har sammenholdt kriminaliteten i den tid, den interviewede har boet på Christiania, med det tilsvarende tidsrum forud for Christiania-opholdet. Også denne analyse viser, at kriminaliteten for *alle* er mindre under Christiania-opholdet end forud.

Den umiddelbare konklusion er da, at der blandt de interviewede under deres ophold på Christiania, totalt set, er sket en klar afmatning i kriminaliteten. En del har i denne periode overhovedet ikke begået kriminalitet, medens der på den anden side er nogle få, som ikke er ophørt med kriminalitet. Der er tale om personer, der også forinden havde et meget tæt kriminalitetsbillede og i øvrigt meget alvorlige sociale problemer og problemer med alkohol og hård narkotika¹⁰⁾.

¹⁰⁾ For en nærmere metodisk gennemgang af undersøgelsen, se Flemming Balvig, Henning Koch og Jørn Vestergaard: „Poliets virksomhed i Christiania-området“, 18. februar 1976, Kriminalistisk Institut (stencil).

Interviewing og observation af specielle grupper

Christiania er ikke opdelt i klart adskilte grupper. Undtagelserne — i det mindste ved årsskiftet 1974/75 — var 'Børnemagt' og 'Grønlænderne'. Ingen fra disse grupper indgik i den generelle interviewundersøgelse, og da det er en gruppe, der ikke mindst i debatten om Christiania er blevet tilskrevet megen kriminalitet, blev det besluttet at foranstalte en særlig undersøgelse. Dette kunne ikke gøres ved hjælp af traditionel interviewing. I stedet boede en socialpædagog i en periode på nogle måneder sammen med disse grupper.

Der blev ikke konstateret noget tilfælde af kriminalitet hos beboerne i 'Børnemagt' i undersøgelsesperioden. Derimod tydede en mere historisk kortlægning på, at der tidligere — omkring 1972/73 — var visse kriminalitetsproblemer, især smårapserier. Der har først og fremmest været tale om fattigdomskriminalitet eller overlevelseskriminalitet — kriminalitet begået med det formål at skaffe sig mad, tøj m. v. — og kriminaliteten er stort set forsvundet i takt med, at Børne- og Ungdomsforsorgen er kommet i kontakt med børnene og herunder bl. a. har sikret dem et vist ugentligt beløb¹¹).

Undersøgelsen af 'Grønlænderne' — foretaget i efteråret 1975 — viste, at der var tale om en gruppe på højst 10 personer. Denne undersøgelse blev suppleret med ophold i og vurderinger af andre tilholdssteder for grønlandere i København, bl. a. miljøet omkring et værtshus beliggende i det indre København. Konklusionen vedrørende grønlanderne er ikke ganske klar. Nogle synes hverken at fungere bedre eller dårligere end udenfor Christiania, andre er efter indflytningen på Christiania fortsat med at fungere dårligere og dårligere, medens andre igen fungerer bedre end tidligere. Disse vurderinger er anlagt med udenforståendes øjne (og drejer sig om kriminalitet og spiritusforbrug). Alle grønlandere gav udtryk for, at Christiania var det sted i Danmark, hvor de havde fungeret bedst¹²).

Direktoratet for kriminalforsorgen

I den generelle interviewundersøgelse var 'kun' hver femte (11 personer under kontrol og tilsyn af myndighederne (enten Kriminalforsorgen eller Børne- og ungdomsværnet). I efteråret 1975 foretog Direktoratet for kriminalforsorgen en opgørelse, der viste, at 10 af den frie kriminalforsorgs 1600—1700 klienter i Københavns-området havde fast bopæl i Christiania, medens

¹¹) Se nærmere Bente Lund: „Børnemagt“, Århus Børneforsorgsseminarium, 1975 (stencil).

¹²) Se nærmere Bente Lund: „To minoritetsgrupper“, Århus Børneforsorgsseminarium, 1976 (stencil).

21—27 klienter havde en mere eller mindre fast tilknytning til området. Om de sidste — 'Christiania-brugerne' — hedder det, „at klienterne, som alle er psykisk meget dårlige, med Christianias nedlæggelse vil miste et fristed, hvor de føler sig trygge, bliver accepterede og oplever en tolerance over for deres psykiske egenart, som de ikke kan finde andre steder. Dette fristed er formentlig uerstatteligt, idet man i givet fald kan frygte, at klienterne søger til Nørrebro, hvor miljøet er såvel kriminelt som stofmæssigt belastet“.

Børne- og ungdomsværnet

Medens de personer, der er underlagt Kriminalforsorgen, stort set alle er over 18 år, er det Børne- og ungdomsværnet, der tager sig af de helt unge og børnene. En vurdering fra Københavns børne- og ungdomsværn vedrørende de klienter på Christiania, som man har haft kontakt med i 1973, 1974 og 1975, fremkom i februar 1976. Det anføres, at disse børn og unge, inden de kom til Christiania, ofte havde været ude i betydelig kriminalitet, og at en nedlæggelse af Christiania ville betyde, at de søgte tilbage til tidligere miljøer, hvor de hurtigt ville blive misbrugt af det kriminelle miljø (især Vesterbro og Nørrebro). Det anføres endvidere, at man siden Christianias tilblivelse har haft kontakt med mere end 300 unge med bopæl på området, og at man *ingen* eksempler har på, at disse er blevet dårligere eller mere kriminelle af opholdet. Tværtimod har man i 1975 kunnet konstatere, at man stort set *ingen* kriminalitetsproblemer havde med klientellet på Christiania.

I en rapport fra juli 1976 skønner børne- og ungdomsværnet, at der omkring årsskiftet 1975/76 fandtes ca. 100 beboere i Christiania, „for hvis vedkommende en intensiv social bistand i hvert fald ville blive aktuel, hvis de forlod Christiania — og tildels allerede havde været aktuel men forgæves, inden de slog sig ned i Christiania. En del af denne gruppe består af unge, som på grund af kriminalitet eller tilløb til kriminalitet har været anbragt på børne- og ungdomshjem: „Alle erfaringer viser, at unge med denne baggrund meget ofte påny vil komme i konflikt med samfundet. De myndigheder og medarbejdere under magistratens 3. afdeling, der har haft med Christianiaproblemer at gøre, føler sig overbevist om rigtigheden af påstandene om, at „tilbagefaldshyppigheden“ i denne gruppe af unge er væsentlig lavere på Christiania end f. eks. på „broerne“ i København. Det forekommer i øvrigt indlysende, at netop denne gruppe af unge vil være særligt udsat for tilbagefald, når de færdes i et miljø, hvor de statusgivende normer er spiritus, sex, vold og kriminalitet, medens de er mindre udsat på Christiania, hvor normerne hidtil har haft en helt anden karakter.“

Politiet og domstolene

Det tredje myndighedskompleks, der i princippet ligger inde med information om, hvordan kriminalitetstruede klarer sig indenfor og udenfor Christiania, er politiet, men systematiske opgørelser eller samlede vurderinger herfra foreligger ikke.

Eftersom børne- og ungdomsværnet kontaktes, når børn og unge under 18 år afhøres af politiet, kan man danne sig et samlet skøn over, hvor mange af dem, der i København registreres for kriminalitet (i betydningen: sigtes), som er hjemmehørende på Christiania. I 1975 blev 3.380 unge under 18 år afhørt i København i forbindelse med mistanke om lovovertrædelser. Af disse var 8 personer bosiddende i Christiania, eller 2 promille af alle sigtede i denne aldersgruppe. Christianiternes andel af folketallet i København er omkring 2 promille, ligesom Christiania-områdets andel af det samlede areal i København udgør 2 promille.

Om *den almene situation* kan man for politiets vedkommende dels henholde sig til den almindelige kriminalstatistik for Københavns politikreds, hvorunder Christiania henhører, og dels til en række specialopgørelser, som politiet har foretaget vedrørende Christiania-området. Det har til tider været fremme i debatten, at Christiania skulle have forårsaget en væsentlig kriminalitetsstigning i København såvel direkte som indirekte — indirekte ved antagelser om, at Christiania skulle være en meget stor hæler- og/eller narkocentral. Den almindelige kriminalstatistik bekræfter ikke disse antagelser, idet en stigning skulle kunne aflæses af den generelle statistik over straffelovsovertrædelser, der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab. Sættes anmeldelsestallene for 1970 lig med 100, får man følgende udvikling:

År	Alle straffelovsovertrædelser	Heraf: Indbrud	Heraf: Biltyverier	Heraf: Knallerttyverier
1970	100	100	100	100
1971	111	106	87	101
1972	109	104	100	68
1973	110	113	92	53
1974	112	114	93	47
1975	97	102	71	39
1976	94	100	69	35
1977	102	109	72	21

Alle anmeldte straffelovsovertrædelser under ét ligger stort set konstant og stiger faktisk mindre end i det øvrige land i begyndelsen af 70'erne, og det fald, der sætter ind midt i 70'erne, er

større end faldet for det øvrige land. Når indbrud, biltyverier og knallerttyverier er medtaget i opstillingen, er det fordi det er denne gruppe af lovovertrædelser, der er karakteristiske for RISIKOGRUPPEN. Heller ikke her er der stigningstendenser, tværtimod for bil- og knallerttyveriernes vedkommende. For årene 1972—1974 og for en del af 1975 har politiet foretaget en opgørelse over, hvor mange af de anmeldte straffelovsovertrædelser i København, der vedrører Christiania-området¹³). Det viser sig for alle årene at ligge omkring 2 promille, der som nævnt svarer til Christianias andel af Københavns politikreds (befolknings- og arealmæssigt).

En stor del af RISIKOGRUPPEN er født og opvokset i den del af København, der kaldes Vesterbro. Det er også her mange af dem har opholdt sig umiddelbart forinden de flyttede til Christiania. En sammenligning med dette område viser, at der registreres 3—20 gange færre tyverier og 3—30 gange færre voldshandlinger på selve Christiania end i Vesterbrokvarteret (frem til og med 1975).

De her nævnte opgørelser fra politiet har alle karakter af mistanketal. Nogen opgørelse over domfældte christianitter foreligger indtil videre ikke, ligesom der ikke foreligger opgørelser over politiets aktivitet i Christiania-området, anmeldelsestilbøjelighed m. v., opgørelser der må betragtes som nødvendige for en nærmere vurdering af politiets tal¹⁴).

Kultursociologisk undersøgelse

Siden interviewundersøgelsen er der tidligt på foråret 1976 gennemført en mere kvalitativt præget kultursociologisk undersøgelse ved medarbejdere på Danmarks Nationalmuseum¹⁵), og i denne undersøgelse beskæftiger man sig bl. a. med kriminaliteten og situationen for de kriminalitetstruede. I det store og hele støtter dette arbejde den konklusion, vi har talt os frem til på baggrund af de strukturerede interviews.

CHRISTIANIA SOM ET SVAR PÅ KRIMINALITETEN

Det er 'bløde' undersøgelser, der hidtil er gennemført om kriminalitetstruedes situation på Christiania.

Hver for sig er de også *for bløde*. Ingen af undersøgelserne glimrer ved deres raffinerede anvendelse af statistik, deres eksperimentelle design eller deres metodiske elegance og snedighed.

¹³) Se note ¹⁰) og ¹⁴).

¹⁴) Flemming Balvig, Henning Koch og Jørn Vestergaard: „Politiets arbejdsindsats som kriminalitetsmålestok — rapport om Christiania“, Juristen & Økonomen, 1. juli 1976, nr. 18, ss. 285—300.

¹⁵) Jacques Blum: „Fristaden Christiania“, Working Papers, The National Museum of Denmark, nr. 2, 1976.

Følgelig er konklusionerne og resultaterne i de enkelte undersøgelser usikre. Men — og der er et men. Fremgangsmåden i undersøgelserne er forskellige. De instanser og personer, der har stået bag undersøgelserne, er — også i indstilling til Christiania — forskellige. De undersøgte 'kriminalitetstruede' er afgrænset forskelligt, og det er i vid udstrækning ikke de samme personer, der er undersøgt.

Trods disse forskelligheder peger resultaterne i samme retning: En gruppe kriminelt belastede unge mennesker har under deres ophold i Christiania klaret sig mere fri af kriminalitet end før deres indflytning, de har gennemgående klaret sig bedre, end de ville have gjort i de andre områder af København, hvor de ellers ville søge hen, og de klarer sig bedre end under nogen af de reaktionsformer, som de retlige og sociale myndigheder anvender overfor kriminelle.

Denne ensartethed i konklusionen, opnået gennem undersøgelser gennemført på forskellig måde, gør selve konklusionen mindre 'blød' og mere sikker. Tilsammen er undersøgelsesernes bærekraft et acceptabelt grundlag for det spørgsmål, som så må melde sig: Hvorfor?

Det svar jeg forsøgsmæssigt kan give er enkelt og ligetil. Jeg skal omtale, hvordan de Christianitter vi interviewede *selv* forklarede det, og deres forklaring peger stort set på de forhold, der er fremhævet som væsentlige i al almindelighed udenfor Christiania: ressourcer og normalisering.

Der er — og har måske især været — megen fattigdom på Christiania, ikke mindst hos RISIKOGRUPPEN. Men det er nemmere på Christiania end andre steder i storbyen at klare sig ud af denne fattigdom på fuldt lovlig og legitim måde. Man kan finde sin egen — billige — bolig, og man bliver ikke smidt ud på grund af for meget rod eller støj eller forsinket betaling af huslejen, som man ofte gør — og som netop RISIKOGRUPPEN specielt ofte gør — fra værelser i København. Man kan altid — uden større vanskelighed — finde nogen, der vil give et måltid mad, en bajer, en cigaret, et stop hash, husly og tøj til kroppen. Man holder fattigdommen — og den følgende fattigdomskriminalitet — nede i Christiania, og samtidig udvikler de andre sig ikke væk fra én, i hvert fald ikke i samme grad som udenfor, selvom der naturligvis er ulighed i Christiania. Man bliver altså heller ikke *relativt* dårligere stillet. Særlig vigtigt er det, at man til en vis grad holder forbrugspresset nede, f. eks. ved ikke at gøre bilkørsel endsige det at eje biler til noget særligt.

Bemærkelsesværdigt er det, at man i Christiania, også under lavkonjunkturen, har kunnet øge antallet af arbejdspladser og derved jobtilbuddene for bl. a. RISIKOGRUPPEN. De kan i højere grad end udenfor Christiania finde og få et arbejde, hvis

de vil, men ligeså betydningsfuldt er arbejdets karakter. Dels kan de blive mere eller mindre i stand til at leve af det, de tjener, men hvad der er særligt væsentligt er, at arbejdssituationen er meget fleksibel. Beskæftigelsessituationen kan være næsten så gradvis og fleksibel, som den enkelte har behov for. Det er ikke et enten-eller, om store krav eller slet ingen krav, som det er udenfor, hvis man da ikke skal klassificeres som revalident. Arbejdet indebærer derfor ikke i samme udstrækning nederlag og krav, som man opgiver på forhånd som udenfor — og samtidig er det lige præcis *ikke* revalidentarbejde. Jobbene — og vi kan tage aktiviteterne på Christiania med i hele deres bredde — opleves som meningsfyldte og *er* meningsfyldte. De *er* meningsfyldte, fordi man har betydelig direkte indflydelse på aktiviteterne, og fordi det man beskæftiger sig med og producerer har en direkte og synlig betydning for ens egen hverdag og hverdagen for dem, som man lever, bor og arbejder sammen med.

Indenfor denne ramme af ressourcernes betydning er det også værd kort at berøre reaktionerne på kriminalitet i Christianiamiljøet, når den forekommer. Reaktionsformen over for de udenforboende, der begår kriminalitet på Christiania, kan være ganske traditionel: de udvises. Det er den samme praksis, som det øvrige Danmark ofte udviser over for udlændinge. Et særligt problem er de professionelle narkohandlere, som i perioder har forsøgt sig i fristaden. Her er det ikke ualmindeligt, at man tilkalder politiet.

Det er vigtigt at bemærke, at christianitterne benytter sig af og gerne vil benytte sig af det formelle kontrolapparat. Men denne vilje er begrænset til de former for kriminalitet, der af christianitterne betragtes som mest alvorlige — den kriminalitet der er farlig for liv og helse. Politistyrken i Danmark er først og fremmest beskæftiget med at modtage anmeldelser om og efterforske i mindre berigelseskriminalitet. Christiania repræsenterer en alternativ model for, til hvad vi skal bruge og hvorfor vi skal have en politistyrke.

Christiania har ikke været særlig succesfuld i dette alternative forsøg, idet politiet ikke er gået ind på at foretage nogen grænse-
dragning mellem forhold, der skal skrives ind overfor, og forhold, der ikke skal skrives ind overfor. Disse modsat rettede opfattelser hos Christiania og politiet har i tidens løb givet anledning til en række konfrontationer¹⁶⁾.

Tilfælde, hvor christianitterne har kunnet reagere på egen vis, synes at have været ganske effektive. I hvert fald er tilbagefaldet til ny kriminalitet i disse situationer ringe.

¹⁶⁾ Se f. eks. Flemming Balvig og Jørn Vestergaard: „Skudepisoden i Christiania lørdag d. 15. maj 1976“, Informations Kronik, 22.—23. maj 1976.

Nogle tilfælde af tyveri er blevet imødegået ved, at tyven er blevet tilbudt og har fået job på nogle af Christianias arbejdspladser for fremover at kunne skaffe sig goder på lovlig vis. Nogle tilfælde af hærværk er blevet imødegået ved, at synderen er blevet sat til at reparere det ødelagte og i andre tilfælde inddraget i den almindelige opbygning og forbedring af Christiania. I tilfælde af vold er det ikke ualmindeligt, at tilskuerne har 'fastholdt' de implicerede bagefter for at finde en verbal slutning på stridighederne.

I den omtalte kultursociologiske undersøgelse hedder det bl. a.¹⁷⁾:

„Tyveri er ligesom i resten af samfundet ikke tilladt på Christiania, og ligesom i resten af samfundet foregår der alligevel en lang række tyverier. Der er dog en afgørende forskel. Et tyveri på Christiania opfattes som udtryk for en nødvendig handling for overtræderen, hvilket vil sige et problem affødt af nogle sociale og økonomiske omstændigheder, som kun kan løses kollektivt.

Uden at vi har haft mulighed for at verificere følgende historie, skal vi viderebringe den, idet det — uanset om den er foregået eller ej — er udtryk for en anden type behandling eller sanktion over for den kriminelle, end man vil finde i resten af samfundet.

Det er blevet hævdet, at en christianit i en af de kolde perioder brød ind i en andens hus og stjal en ovn. Beboerne opdagede tyven og løb efter ham. Da tyven blev fanget, blev ovnen taget fra ham, men til gengæld gik alle i fællesskab ned til smeden for at tale med ham, om han ikke kunne producere en ovn til „lov-overtræderen“. Den skulle passe til hans behov, skulle ikke være for dyr og skulle kunne betales på lempelig vis. Der kom en aftale i stand, og problemet blev således løst til alles tilfredshed.

Christianitterne fremdrager dette og andre eksempler på, hvorledes de behandler typer af afvigere og afvigelser på en menneskelig måde. De er problemfocuserende, og ikke focuserende på „lov og orden“, således som de mener det etablerede retssystem — og resten af det etablerede samfund — er. Den skitserede problemløsningsmekanisme kan i sin art minde om nogle af de beretninger, man kan høre fra grønlandske småsamfund, hvor den tætte kommunikation medlemmerne imellem på den ene side medfører samhørighedsfølelse, og på den anden side at en overtrædelse ikke opfattes som noget partikulært, men som en del af en personlig og social adfærd.“

Disse reaktionsformer adskiller sig fra dem, vi kender udenfor, ved i stedet for at bringe parterne ind i en ond cirkel at lægge grundlaget for en positiv cirkel — såvel for gerningsmanden som for omgivelserne. Gerningsmanden bringes ud af kriminaliteten og sparkes *opad* i Christiania (tættere ind i det sociale net og i de aktiviteter, der er vigtige), hvor samfundet sparker *nedad*

¹⁷⁾ Se Blum, note 15).

(f. eks. ved frihedsberøvelse). Gennem reaktionsformen sker der samtidig en styrkelse af Christiania som sådan, medens den ofte udenfor blot tilføjer samfundet betydelige omkostninger.

„Normaliseringsmæssigt“ er *livsstilen* på Christiania afgørende. Udenfor slæber RISIKOGRUPPEN rundt på deres forlid, og de bliver ofte konfronteret med, at de er kriminelle og straffede personer. I Christiania er der ikke den samme interesse for fortiden. Det er af mindre betydning, hvem man er søn af, hvilken uddannelse man har, om man har siddet i fængsel etc. Det afgørende på Christiania er, hvem man *er* her og nu, og hvad man kan få ud af hinanden og bruge hinanden til nu og fremover. Denne livsstil betyder, at RISIKOGRUPPEN — mange af dem for første gang i deres liv — oplever, at deres fortid ikke er betydningsfuld, ikke så tyngende. Der sker en afstigmatisering og psykisk oplever de en mulighed for at starte på en frisk.

I den kultursociologiske undersøgelse gjorde man bl. a. følgende iagttagelse¹⁸⁾:

„En pige, som efter sigende er diagnosticeret som psykotisk, og som bor på Christiania, har i perioder givet anledning til hæftige diskussioner blandt christianitterne. Hun har levet og opført sig på en så akavet måde, at det har været et stort problem, hvorvidt man skulle sørge for, at hun blev fjernet fra Christiania enten ved lægers eller politiets hjælp. De, som har været for en fjernelse, har ikke ment, at hun ville få det væsentligt bedre på en eller anden institution, men har ønsket at blive lettet for det ansvar de trods alt følte for hende. Mange har sikkert også fundet pigen generende for deres egen person, samtidig med at de følte sig ude af stand til at hjælpe hende. Den gruppe, som har ment, at hun skulle blive på Christiania, har fremhævet samme argument, at hun sikkert ikke ville få det bedre ved at blive indrullet i det etablerede behandlingsapparat, men deres argument har også været, at man på Christiania *lever på sine egne betingelser*, og hvis de er af en sådan art, at man går til bunds, eventuelt dør af det, ja så er det ens lod. Begrebet „karma“ benyttes af mange på Christiania under indflydelse af hinduiske strømninger i ungdomsbewægelser og fungerer nærmest synonymt med ordet „skæbne“. En del christianitter vil passivt lade ting foregå, som de måske ikke føler sig tilskyndet af, som måske har dødelige konsekvenser i et forsvar for, at individet skal have lov til at leve frit og *på sine egne betingelser*. For en del bliver disse betingelser forklaret med en vis prædestination, en uforanderlighed, som ens „karma“ betinger. Passiviteten bliver med andre ord legitimeret ved en særlig brug af dette begreb.

Set fra „afvigerens“ synspunkt betyder den illustrerede holdning til „afvigelse“, at denne ikke føler sig som afviger, idet der ikke bliver tale om nogen stigmatisering. Det er her væsentligt at bemærke sig,

¹⁸⁾ Se Blum, note ¹⁵⁾.

at en lang række af de personer, der er blevet karakteriseret som de „passive“ i denne sammenhæng, ikke før Christiania har oplevet en ikke-stigmatiseret tilværelse. De fleste af dem har gennem institutioner, misbrug af forskellig slags, eller andre afvigelskabende situationer følt sig stigmatiserede i meget høj grad, at de havde en „karriere“, som de ikke kunne komme bort fra. Herudover at dette stigma, fx som narkoman, kriminel, psykisk syg, kom til at omfatte hele deres person i andres øjne, og ikke kun var en del af dem. Endelig at det omkringliggende samfunds stemping af dem over tid har bevirket, at deres selvoplevelse er blevet præget af selvforagt, med andre ord en selvstigmatisering, som man godt kan have en formodning om har bevirket en hel del af den passivitet, man finder hos grupper af afvigere i og uden for Christiania.“

Samtidig sker der en form for nystigmatisering, men med positiv valens. Den nye identitet — både indadtil og udadtil — bliver „christianit“. Etiketten christianit er mere betydningsfuld end den, man kan erhverve i andre kvarterer eller andre områder i landet som f. eks. Sorøgenser eller Nørrebrodreng. For så vidt svarer denne proces til de observationer, der er gjort m. h. t. landssvigerne efter anden verdenskrig. De landssvigerne, der inden krigen havde været dømt for traditionel straffelovskriminalitet, faldt sjældnere tilbage til ny kriminalitet efter krigen, end man skulle vente ud fra deres alder, fortid m. v. Også her skete der en form for nystigmatisering. Fra at have oplevet sig selv som traditionelle kriminelle oplevede de sig nu som politisk kriminelle, og oplevelsesmæssigt indebar dette en statusforøgelse, der kan forklare deres mindre tilbagefald til traditionel kriminalitet¹⁹⁾.

Endelig sker „behandlingen“ i Christiania ikke primært gennem professionelle, der arbejder bevidst eller ubevidst ud fra en forestilling om, at dem de behandler er afvigende, kriminelle etc. „Behandlerne“ på Christiania er dem man omgås, personer der er i samme situation som én selv, mennesker som ikke blot kan

¹⁹⁾ Karl O. Christiansen: „Recidivism among Collaborators“, i Marvin E. Wolfgang: „Crime and Culture: Essays in Honour of Thorsten Sellin“, New York, 1968, ss. 245—283. Christiansen fortolker sammenhængen som støttende for en teori, der — kort formuleret — siger, at stigende status medfører faldende kriminalitet og faldende status stigende kriminalitet. Når vi i denne fremstilling har betonet betydningen af ressourcer og normalisering/afstigmatisering, kan man for så vidt sige, at dette er to sider af statusbegrebet, den objektive og den subjektive (oplevelsesmæssige). Denne opsplitning er foretaget for at tage højde for betydningen af relativ deprivation. Man kan meget vel tænke sig situationer, hvor den objektive status forøges, medens den subjektivt oplevede status forringes. Det vil bl. a. være situationer, hvor andres objektive status stiger endnu mere end ens egen objektive status.

give én støtte, men som man også selv kan støtte, når *de* har problemer. I større omfang end udenfor er „behandlingen“ *magtmæssigt symmetrisk*. „Behandlingen“ er uden stigma, og udgangspunktet er derfor langt mere gunstigt. Et vigtigt kendetegn ved „behandlingen“ er endvidere, at man også kan få lov til at være i fred, passe sig selv, unddrage sig „behandlingen“, når man ønsker det. Her ligger det vanskeligere med de former for behandling, som myndighederne og de professionelle behandlere udbyder.

CHRISTIANIA SOM ET KRIMINALPOLITISK SVAR

Christiania er en kriminalpolitisk udfordring. Christianiamiljøet har frembragt en effekt overfor RISIKOGRUPPEN — de kriminalitetstruede — som samfundet udenfor ikke har været i stand til at præstere. I hvert fald ikke 'bevidst', for lignende virkninger er dog set i tidens løb i samfundet udenfor som følge af mere eller mindre utilsigtede forhold og udviklingstendenser i samfundet. Tildeling af invalidepension til „kronisk kriminelle“ har nedsat tilbagefaldet til ny kriminalitet væsentligt. En tilsvarende virkning har anbringelse af unge på skole- og lejrskibet „Fulton“ som substitut for fængsel tilsyneladende haft, og vi har allerede nævnt de umiddelbare virkninger af lavkonjunktur og langsigtede virkninger af landssvig og straf for dette. De bevidste tiltag, som *ikke* har kunnet mindske risikoen for de kriminalitetstruede, er de tiltag, der er beskrevet (eller har været beskrevet) i straffeloven: almindeligt fængsel, ungdomsfængsel, forvaring, m. v.

Nu foreligger der, beskrevet på papir og levende i kød og blod, en social opfindelse, et *nedkriminaliseringsapparat*. Hvordan skal vi anvende og tage ved lære af denne opfindelse? Hvordan skal vi planlægge reaktionsformer overfor kriminalitet og kriminelle med udgangspunkt i Christiania-miljøets positive virkninger på kriminellet belastede unge?

Sådan som dette spørgsmål er stillet — og det er sådan det er blevet stillet, først og fremmest af en række af de politikere og embedsmænd, der har stillet sig positivt eller neutralt overfor Christiania — er det ikke muligt at besvare. Eller det kan kort og godt besvares benægtende: Det er ikke muligt. Det kan vi ikke.

Selve måden spørgsmålet er stillet på vidner om, at spørgeren intet har lært og intet forstået om Christiania i almindelighed og dette miljøes effekt på unge kriminellet belastede i særdeleshed. Der er ikke mindre end tre ting, der er helt forkert i spørgsmålet: Det sætter fokus på *kriminalitet* og *kriminelle*, det sætter fokus på *planlægning* og *vi* (myndigheder og eksperter) udenfor og 'ovenover', og det sætter fokus på *form* (reaktionsform og nedkriminaliseringsapparat).

Det væsentlige i Christiania-miljøet er, at man i langt videre omfang end udenfor *ikke* har sat fokus på kriminalitet, hverken som mål eller i det man har foretaget sig eller i de roller, man har tildelt hinanden. Christiania blev ikke skabt og udformet som et foretagende, der skulle skaffe nogen fri af kriminalitet. Fokus var og er på elementære menneskerettigheder som muligheder for arbejde, for meningsfuldhed i arbejdet, for større integration mellem arbejds-, fritids- og boligmiljø, for materielle muligheder for at overleve og undgå fattigdom. *Ud af* den — relative — succes på disse områder er der kommet et miljø, hvor kriminalitetstruede klarer sig bedre end i andre miljøer. Men miljøet er skabt og udformet for *sin egen værdi*, ikke for de kriminalitetsmæssige konsekvenser.

Kriminalitetseksperterne udenfor interesserer sig for at skabe og udforme miljøer med det hovedformål at påvirke kriminaliteten og/eller kriminelle. Alene denne interesseindsnævring og denne specialisering gør, at de automatisk slæber rundt på et stigma — et kriminalitetsstempel — som de afsætter på alt, hvad de rører ved, uanset hvor raffinerede handsker (f. eks. i form af at kalde tingene ved andre navne) de udstyrer sig med. I det de laver bliver kriminaliteten og de kriminelle altid noget betydningsfuldt og væsentligt, og det er nok et af de forhold, der *modarbejder*, at resultaterne også bliver væsentlige og betydningsfulde for kriminaliteten og de kriminelle.

I denne forbindelse er det netop bemærkelsesværdigt, at det, der i tidens løb har *virket* udenfor Christiania, heller *ikke* har haft karakter af officielle *kriminalpolitiske* eksperimenter. Var det *justitsministeriet*, der i 1971 havde taget initiativ til og skabt Christiania som et kriminalpolitisk eksperiment, tvivler jeg på, at konklusionen i dag havde været den samme.

Men for ikke at give anledning til den misforståelse, at „alt ondt udgår fra myndighederne“ og kun fra myndighederne, kan vi fremhæve risikoen i forbindelse med vore egne kriminalitetsundersøgelser i Christiania. Der var ganske megen modvilje hos christianitter mod at udtale sig om deres — muligt kriminelle — fortid. Modviljen var større end den, vi i andre undersøgelser havde stødt på udenfor eller blandt indsatte i fængsel, og interviewingen vakte megen diskussion i det hele taget i Christiania. Medens vi gennemførte undersøgelsen, tilskrev vi modstanden en udviklet paranoia blandt christianitterne med baggrund i den skepsis, de som en selvtægtsbevægelse med konstante trusler om nedrivning måtte opleve overfor omverdenen.

Ved eftertanke er det oplagt, at vi ikke blot som specialister i kriminologi slæbte et kriminalitetsstempel ind i Christiania, men at vi også i praksis gennem den selektive interviewing og „udvælgelse“ af tidligere kriminelle til en vis grad splittede chri-

stianitterne offentligt op i de kriminelle og de ikke-kriminelle og gjorde denne sondring til noget væsentligt, og at vi gennem de senere offentliggørelser af undersøgelsen fik sat lys på „de kriminalitetstruede“ i Christiania og Christiania som et kriminalpolitisk eksperiment.

Det er vor opfattelse, at vi i en periode ikke var langt fra at gøre Christiania kriminalpolitisk uinteressant — eller traditionel — i forsøget på at kortlægge og offentliggøre det kriminalpolitisk interessante²⁰).

Det andet der er galt med spørgsmålet er, at det forudsætter, at vi *planlægger*, d.v.s. det forudsætter et *vertikalt* initiativ, en adskillelse mellem dem, der planlægger, og dem, der udfører. Christiania er byplanmæssigt et eksempel på anti-planlægning og på et *horisontalt initiativ*. Christiania er en mulighed, der er *taget fremfor givet*. Christiania er blevet til ved selvtægt. Horisontale initiativer er ikke nødvendigvis identisk med selvtægt, ligesom vertikale initiativer, initiativer i samfundets top eller indenfor statens magtapparat, ikke altid er *fri* for selvtægt. Faktisk ligger der ofte selvtægt bag lovændringer, der regulerer myndighedernes adfærd. Der udvikler sig en „praksis“, der er „ude af trit“ med loven, og i stedet for at straffe for denne praksis ændres loven, så den bliver i overensstemmelse med den udviklede praksis. Det væsentlige er, at der har været tale om et horisontalt initiativ i modsætning til et vertikalt initiativ. Horisontale initiativer indebærer højere og mere vedvarende identifikation og aktivitet end vertikale initiativer. Aktiviteter og holdninger, der er udviklet gennem magt-over-sig-selv, er dybere forankret end aktiviteter og holdninger, der er udviklet gennem magt-over-andre eller magt-fra-andre. Det sidste kan højest indebære lydighed, det første en mere grundlæggende selvtillid og stolthed.

Begrænsningerne i de vertikale initiativer kunne vi selv iagttage i forbindelse med den allerførste „undersøgelse“ i Christiania:

I efteråret 1974 var der kun et begrænset antal grønlændere på Christiania. De holdt sig meget for sig selv og var ret isolerede fra den øvrige del af Christiania, bl. a. på grund af sprogproblemer. De boede dårligst. De var gennemgående stærkt alkoholiserede og kunne om dagen træffes på Christianias værts-huse. Kontakten etableredes gennem en 'halvtids'-christianit, og projektets formål overfor grønlænderne defineredes som en aktiveringsbestræbelse, d.v.s. iværksættelse af nogle aktiviteter, der kunne bringe denne gruppe mennesker 'op på overfladen' i Chri-

²⁰) Flemming Balvig: „Christiania-undersøgelserne“, Kriminalistisk Institut, januar 1977 (stencil).

stiania og indebære et alternativ til beværtningerne. Konkret samlede interessen sig om istandsættelse af et hus, 'Glashuset', som skulle kunne bruges til fremtidig bolig.

Dette projekt blev en eklatant fiasko: De første dage mødte grønlænderne op og deltog i istandsættelsen, men efterhånden ebbede deres deltagelse ud. 'Halvchristianitten' fortsatte imidlertid og gjorde huset færdigt, bortset fra installation af varme og opførelse af skillevægge. Dette ville han overlade til grønlænderne selv i endnu et forsøg på at få dem aktiveret. Da huset var færdigt, flyttede nogle af grønlænderne godt nok ind, men i stedet for at installere varme, el og skillevægge byggede de huler af tæpper m. v. på gulvet, og da det blev koldt, forlod de huset igen.

Det tredje, der er galt med spørgsmålet, er, at det spørger om *former*. Dette forudsætter noget vældigt stabilt, overskueligt og afgrænset. Det bygger på en naturvidenskabelig tankegang. Når dampmaskinen én gang er opfundet, kan den overflyttes og konstrueres i mange eksemplarer, og alle eksemplarer fungerer på samme måde. Christiania er ikke nogen form eller noget apparat, vi som „adfærdsvidenskabelige ingeniører“ kan overskue og afgrænse og derefter sætte i masseproduktion. Christiania er en *proces*. Og slet ingen *stabil proces*. Fængsler, f. eks., er former og apparater. Vi behøver ikke at undersøge dem gang på gang. Vi kender deres konstruktion (også i social henseende) og deres virkninger²¹). Vi kan ændre på mange forhold i fængslerne, og vi kan undersøge dem på mange forskellige måder, men hverken de ændrede forhold eller undersøgelserne i sig selv ser ud til at påvirke resultatet, fordi grundstrukturen — formen — forbliver den samme.

Anderledes med Christiania. Her er selve undersøgelserne og ændringerne af forhold risikable. Det er de bl. a., fordi disse indgreb udgør en proces, der påvirker den proces, som Christiania selv er. Der er meget mindre grundstruktur og form end i samfundet udenfor, og det er ikke i første række den stabile grundstruktur og form, som eksisterer, der gør rede for resultaterne.

Dette ræsonnement betyder, at vi meget vel *kan* have foretaget vore undersøgelser i en tidsperiode — i en afgrænset del af processen — hvor Christiania-miljøet virkede gunstigt overfor de kriminalitetstruede, medens denne effekt ikke har været eller

²¹) For en nærmere diskussion af de ændringer og overvejelser om ændringer, der for tiden pågår indenfor straffesystemet i forhold til Christiania-erfaringerne, se Flemming Balvig: „Kriminalitet og Christiania“, i Steen Eiler Rasmussen: „Omkring Christiania“, Gyldendal, 1976, ss. 82—92 og Flemming Balvig: „Kriminalitet og Christiania“, Politikens Kronik, 15.—16. december 1975.

er til stede i andre tidsperioder af Christianias historie. Det er let at svække og måske knække de kræfter, der i undersøgelsesperioden bremsede kriminaliteten på Christiania. Især er Christiania ikke immun overfor de ændringer og påvirkninger, det udsættes for af det omgivende samfund.

Meget taler for, at vi rent faktisk *foretog* vore undersøgelser i en „gunstig“ periode. I efteråret 1974 øgede politiet deres aktivitet og gennemførte en række razziaer i Vesterbro-kvarteret, der havde den virkning, at en del af narkomanerne fortrak til Christiania. For at imødegå den større koncentration af mennesker med disse meget svære problemer og for at hjælpe dem iværksatte christianitterne en nedtrapningstur til Ægypten, og det var i perioden herefter, med meget få narkomaner i Christiania, undersøgelsen gennemførtes. Det var også inden den kraftige debat om området rejste sig, og nedrivningstruslerne tog til. De fleste christianitter var på undersøgelsestidspunktet overbeviste om, at Christiania ville overleve og fortsætte, der var ingen opgivende stemning, og de „stærke“ i miljøet kunne vie deres ressourcer til Christianias indre liv fremfor at fungere som vejvisere for nysgerrige turister, foredragsholdere eller politiske debatører.

Det er betydeligt mere usikkert hvordan Christiania fungerede i sommeren og efteråret 1976. Vi har kun vore indtryk at holde os til. Noget tyder på, at Christiania i denne periode *ikke* fungerede som et miljø, der var markant anderledes i sine virkninger end andre miljøer i København. På grund af den vældige debat i de første måneder af 1976 om Christiania og områdets usikre fremtid skete der i sommeren 1976 en væsentlig udskiftning af beboerne på Christiania, herunder en forskydning, der betød en større koncentration af unge med sociale problemer i form af kriminalitet og stoffer (alkohol og narkotika). „Overskuddet“ hos de mere „problemfrie“ og ressourcestærke lagde samfundet udenfor samtidig et væsentligt beslag på. Det er sandsynligt, at man i denne periode og af disse grunde har overskredet det punkt, hvor problemerne snarere begynder at forstærke hinanden end formindske hinanden.

Ud fra disse erfaringer og overvejelser blev der i efteråret 1976 sat bestræbelser i gang for at gentage interviewundersøgelsen fra 1974/75. Undersøgelsen skulle belyse „det nye Christiania“ og „de nye christianitter“ — og først og fremmest skulle den tjene til belysning af *dynamikken og processerne* i et samfund af Christianias karakter. Da forslaget om denne undersøgelse kom ud i pressen, reageredes der fra visse sider meget skarpt. Argumentet mod undersøgelsen var bl. a., at man ikke kunne acceptere, at offentlige forskningsmidler anvendtes til en undersøgelse, *når der allerede forelå resultater af en under-*

søgelse af kriminaliteten i fristaden. Den uforanderlighedstænkning, der her lægges for dagen, præger en betydelig del af debatten — og til en vis grad også forskningen — om kriminalitetens årsager og kriminalpolitik i det hele taget. En gang fundne årsager antages for almengyldige og én gang konstateret effektivt/ineffektivt virkende modtræk på samme måde.

Indtryk fra situationen på Christiania i sommeren og efteråret 1976 bekræftes og forstærkes af indtryk fra situationen i det første halve år af 1978. Hvor antallet af narkomaner aldrig tidligere har oversteget 30—35 personer, skønnes det i maj måned 1978 at ligge på mellem 100 og 150 personer — en stigning der dels bundes i en fortsættelse af den beskrevne beboerudskiftning og dels er forårsaget af en narkomanisering af RISIKOGRUPPEN. Ændringen skal ses i lys af, at det ser ud til, at den organiserede narkohandel i København bevidst har søgt og søger at opdyrke Christiania som marked. Dette er sket ved i en periode at udlevere kokain gratis, fulgt op af en periode med salg af heroin til dumping-priser.

Betyder alle disse betæneligheder da, at *vi* (udenfor og oppe i samfundet) intet kriminalpolitisk har at bruge Christiania-erfaringerne til? Det betyder kun, at *vi* ikke kan bruge Christiania-erfaringerne til at konstruere et nedkriminaliseringsapparat, som kan indplaceres i straffelovens foranstaltninger overfor kriminelle på linie med fængsel, bøder o.s.v.

Derimod peger Christiania-erfaringerne på, at det væsentlige kriminalpolitiske, *vi* kan foretage os, er af almenpolitisk²²⁾ art og først og fremmest drejer sig om at styrke og udvide fundamentale menneskerettigheder (retten til en økonomisk overkommelig og acceptabel bolig, retten til arbejde og et meningsfyldt arbejde m. m.) og ressourceforstærkning og -tilbud overfor de ressourcetsvage. Som specielle kriminalpolitiske foranstaltninger — foranstaltninger overfor kriminelle — vil disse bestræbelser hurtigt støde hovedet mod et loft — et loft der er frembragt af, at samfundet finder det endnu mere betydningsfuldt at opretholde „det frie initiativ“ og den ulighed, der er en funktion heraf. Der er meget kraftige grænser for, hvor langt man indenfor samfundet vil kunne gå i retning af at „belønne“ for kriminalitet — at hæve enkeltpersoners status på baggrund af, at de er blevet mistænkt og dømt for at have begået lovovertrædelser. Skal en kriminel have et arbejde, der er mere meningsfyldt end mange andre ikke-kriminelles? Skal man financiere en uddannelse for en kriminel, som mange andre ikke kan få financieret? Skal man

²²⁾ For en diskussion af betydningen af aktuelle kriminalpolitiske midlers betydning for kriminaliteten i forhold til almenpolitiske, se Flemming Balvig: „Alternativer til frihedsstraf“, Informations Kronik, 10. oktober 1977.

give en kriminel økonomisk støtte af en størrelsesorden, der svarer til, hvad andre må arbejde otte timer om dagen for at opnå — „fordi“ han er kriminel og for at undgå at han bliver kriminel fremover? En ressourcemæssigt optimal kriminalpolitik er en kontradiktion i et samfund, hvor ressourcerne er ujævnt fordelt, og hvor denne fordeling ideologisk anskues som værende et resultat af den enkeltes formåen og dygtighed ud fra lige forudsætninger. „Belønning“ af kriminelle udgør en grundlæggende modsigelse til bevarelse af den fremherskende struktur og er derfor, anvendt i større målestok, utopi. Den grænse nåes hurtigt, hvor en effektiv bevarelse af det etablerede samfund får forrang for en effektiv kriminalitetsbekæmpelse. Diskussionen om flere og bedre ressourcer til kriminelle er rigtig og væsentlig, men det er ikke kun sparetider, der sætter en bremse for, hvor langt man kan forvente at nå. Den langsigtede optimale kriminalpolitik drejer sig om at *afskaffe samfundets nederste socio-økonomiske lag*, hvad enten man så afgrænser denne gruppe ud fra et samlet billede af lagdelingen i samfundet eller splitter problemet op og kalder det restgruppeproblemet, helligproblemet, arbejdsløshedsproblemet, lavindkomstproblemet eller uddannelsesproblemet.

Et samfunds grundstruktur kan beskrives ud fra dets grad af frihed, dets grad af lighed og dets grad af „broderskab“ (nærhed i de sociale relationer). Medens omfanget af frihed aldrig er blevet behandlet i nogen større udstrækning indenfor den kriminologiske litteratur, har den spillet og spiller en central rolle i den „praktiske kriminalpolitik“, f. eks. ved betoningen af fritidstilbud overfor unge som et svar på ungdomskriminaliteten.

Lige siden den moderne empiriske kriminalsociologis grundlæggelse i USA i 20'erne og 30'erne („Chicagoskolen“) har lighedsdimensionen derimod spillet en central rolle. En af de mere generelle formuleringer indenfor denne tradition er for Danmarks vedkommende givet af Preben Wolf og Erik Høgh („Kriminalitet i velfærdssamfundet“, Paludans Fiolbibliotek, 3. udg., 1973), der siger, at kontraster er kriminalitetsskabende. Især i 70'erne er lighedsdimensionen trådt noget i baggrunden på bekostning af „broderskabs“-dimensionen. F. eks. er en sådan nærheds-fjernhedsdimension det væsentlige i Nils Christies indflydelsesrige kriminalsociologi („Hvor tett et samfund?“, Chr. Ejlers Forlag/Universitetsforlaget, København/Oslo, 1975). Der ligger også i Nils Christies arbejde en fjernelse fra interessen for kriminalitetens årsager i traditionel forstand og en øget interesse for de mere retssociologiske og retsfilosofiske aspekter såsom social kontrol, straffens formål og straffens funktioner. Formentlig er det især tre forhold, der forklarer dette interesseskift: (1) undersøgelserne af skjult kriminalitet, der sætter spørgsmålstegn ved, om kriminaliteten er ulige

fordelt i de forskellige statuslag, og som derved flytter interessen over mod retssystemets funktionsmåde, (2) undersøgelser der tyder på, at „resultatet bliver det samme, uanset hvad man gør“, og (3) den almenpolitiske tendens til en større optagethed af „det nære samfund“ m. v., således som man også har kunnet iagttage det i partipolitik.

Spørgsmålet er imidlertid, om dette interesseskift er „berettiget“, om der er „dækning for“ at lade lighedsdimensionen træde mere i baggrunden. Jeg mener ikke, at undersøgelserne af skjult kriminalitet på nogen væsentlig måde rækker ved den konklusion, at ulighed og lav social status er forbundet med høj kriminalitetsrisiko (for traditionelle straffelovsovertrædelser, f. eks. indbrudstyverier). Det har også været hovedpointen i fremstillingen, at de sidste 20 års kriminalitetsudvikling er nært knyttet til ændringer — eller mangel på ændringer — af graden af lighed.

Det er til en vis grad rigtigt, når det hævdes, at alle eksperimenter giver det samme resultat, men som påpeget ser ressourcemæssige (statusmæssige) ændringer ud til at høre til undtagelserne. Godt nok er der ikke foretaget mange undersøgelser og eksperimenter, hvor netop ressourcerne står i fokus, og godt nok er de ressourcer, man har eksperimenteret med, ikke af imponerende omfang — af grunde som der tidligere er redegjort nærmere for — men disse forbehold er jo ikke noget argument mod ulighedens, kontrasternes og ressourcernes betydning. At den almene tendens til større optagethed af nærheds-dimensionen også slår igennem hos kriminologerne, siger måske mere om de ressourcestærkes egne problemer og livsvilkår end om de forhold, der udgør de presserende dagligdags problemer i samfundets bund, og som har den afgørende betydning for kriminaliteten.

Den mest nærliggende og kortsigtede (kriminalpolitiske) reaktion på Christiania-erfaringerne er at give Christiania en mulighed for at leve videre og mere aktivt at åbne muligheder for flere Christianiaer i tilknytning til de store og større byer — og samtidig bidrage til, at de påvirkninger udefra, der griber ind i de selv bærende processer, der mindsker risikoen for kriminalitets-truede, holdes nede. Men netop denne tilføjelse er vanskelig, og Christiania(erne) bliver meget nemt til de omtalte *former* (bundet ind af kontrakter, forpligtelser m. v.), der kan have mange værdier — f. eks. kulturelle og sociale — men som bevirker, at de ikke bliver særligt kriminalpolitisk væsentlige. En fremtid for Christiania(erne) uden et betydeligt niveau af kooptering i det omkringliggende samfund har jeg vanskeligt ved realistisk at forestille mig, og det kriminalpolitisk interessante ved Christiania(erne) synes at være bundet til disse fænomener som modsigelser, udfordrere og kæmpende i forhold til samfundet, ikke som eksperimenter og slet ikke som officielle kriminalpolitiske eksperimenter.

Det positive og konstruktive i Christiania er ikke så meget rettet opad i samfundet som *til siden*. Christiania har sin forudsætning i og er en udløber af slumstormerbevægelsen i slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne, og den væsentligste forlængelse og følgesvend til Christiania er væksten i beboerbevægelser (beboeraktioner, beboerforeninger o.s.v.). Disse bevægelser har Christianias grundtræk: de er initieret nedefra i samfundet, blandt de svagt stillede, blandt dem hvis magt er begrænset, og de tilsigter først og fremmest at skaffe sig magt-over-sig-selv og de umiddelbare sociale og økonomiske omstændigheder man lever under med holigen og aktivitetsmulighederne for beboerne særligt i fokus.

Man kan som eksempel pege på spørgsmålet om, hvordan man skal kontrollere og dæmpe én af de — i sine konsekvenser — mest alvorlige former for kriminalitet, organiseret narkotikakriminalitet. Effektiviteten af strengere straffe, af udvidede beføjelser til politiet, af ressourcemæssig opprioritering af dette område i politiets arbejde, af anvendelsen af „amerikanske metoder“ (infiltration, handel m. v.) og af flere og bedre bemandede behandlingsinstitutioner²³) er nok ganske ringe *i forhold til* den effektivitet der vil eller kan være en følge af organisering og „udfrysning“ af forhandlerne i de udsatte lokale „markeder“. Man kan næppe skaffe sig magt-over-narkotika-udbudet p. g. a. dette udbuds forankring i store, internationale og meget indbringende og effektive organisationer, men man kan ved magt-over-sig-selv i det lokale miljø *immunisere* sig mod det eksisterende udbud. Tankevækkende er Christianias svar på den øgede narkotika i området i foråret 1978, idet man har søgt at mobilisere og organisere brugerne og de småhandlende, der selv er narkomaner. Der er tale om en både „teoretisk“ og „praktisk“ mobilisering — „teoretisk“ ved at søge at øge den moralske modstand mod at købe af de professionelle forhandlere, og „praktisk“ ved at kortlægge narkotikasalg i form af det christianitterne selv har kaldt for „narkogrammer“, der kan gøre det muligt at lokalisere bagmændene og gribe ind overfor disse gennem et samarbejde med politiet. I en henvendelse til justitsministeren fra christianitterne om narkosituationen i området konkluderes bl. a.: „Ressourcer må i langt højere grad sættes ind mod de store forhandlere og deres økonomiske bagmænd. Kampen må ske i samarbejde med de positive moralske kræfter indenfor brugermiljøerne selv, fremfor gennem voldsomme konfrontationer med miljøerne som helhed“²⁴).

²³) Se f. eks. erfaringerne fra staten New York, hvor man i 1973 indførte den hidtil „strengeste“ lovgivning vedr. narkotikasalg blandt staterne i USA: Joint Committee on the New York Drug Law Evaluation: "The nation's toughest drug law: evaluating the New York experience", New York, Drug Abuse Council, Inc., 1977.

²⁴) Henvendelse af 22. maj 1978.

De senere års beboerbevægelser, de miljøer og mennesker der indgår i disse, adskiller sig ofte meget fra Christiania, men det er nogle af de *processer*, der er mest i tråd med christianismen, som denne er formuleret i christianitternes eget slogan: Befri Christiania — ((gennem at)) befri dit eget liv. Det er i de lokale organiseringsforsøg de for tiden mest spændende og væsentlige „kriminalpolitiske eksperimenter“ pågår, omend der — karakteristisk nok — ingen undersøgelser af kriminaliteten eller kriminalitetstruedes situation har fundet sted i tilknytning til disse.

Vertikalt — opover i samfundet — er Christiania noget grundlæggende negativt og for så vidt (kriminalpolitisk) ubrugeligt, hvis man da ikke er af en sådan (politisk) observans, at man er parat til at drage nogle af de almenpolitiske konklusioner Christiania-erfaringerne peger på.

Flemming Balvig